

Na podlagi 47. in 48. člena Zakona o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/07 - uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12 - ZUJF, 14/15 - ZUUJFO, 11/18 - ZSPDSLS-1, 30/18, 61/20 - ZIUZEOP-A in 80/20 - ZIUOOPE) ter 30. člena Statuta Občine Radenci (Uradno glasilo slovenskih občin, št. 2/2011, 67/2015), ob upoštevanju 3. člena Zakona o referendumu in o ljudski iniciativi (Uradni list RS, št. 26/07 - uradno prečiščeno besedilo, 6/18 - odl. US in 52/20), župan Občine Radenci izdaja naslednje

OBVESTILO

- 1. Pobuda volivcem za razpis referenduma glede Odloka o spremembah in dopolnitvah odloka o imenovanju ulic, trgov in naselij v Občini Radenci, št. 031-0001/2021-13, z dne 30.6.2021, ki jo je na Občinski svet Občine Radenci in župana Občine Radenci dne 13.7.2021 vložil Franc Vukajč, Titova cesta 21, 9252 Radenci, se šteje za nedopustno.**
- 2. Zoper to obvestilo je dovoljena tožba v roku 8 dni od prejema obvestila. Tožba se vloži na Upravno sodišče RS.**

Obrazložitev:

I.

Občina Radenci prereka navedbo pobudnika za razpis referenduma, ko ta trdi, da je župan Občine Radenci prezrl pravni interes občanov - stanovalcev na način, da navedenega dejstva ni posredoval občinskemu svetu, temveč naj bi na sejo posredoval zgolj mnenje 2-članske komisije, ki je vse izjave zavrnila kot neutemeljene na podlagi Resolucije EU. Občina Radenci pojasnjuje, da navedena trditev pobudnika ne drži, saj je bila za namen poimenovanja ulic, trgov, naselij in cest v Občini Radenci ulic s sklepom, št. 031-0004/2020, z dne 28.8.2020, imenovana 3-članska komisija, ki je vodila formalni postopek preimenovanja v skladu s poslovníkom občinskega sveta in pozitivno zakonodajo (v nadaljevanju: Komisija).

V obdobju med 2.6.2021 in 17.6.2021 je bilo objavljeno Javno posvetovanje k predlogu odloka, na katero so priskele pripombe. Komisija, ki je bila imenovana za vodenje postopka preimenovanja ceste, je veljavno odločala na redni seji komisije, kjer se je opredelila do vseh prejetih pripomb na preimenovanje ceste, kar evidentno izhaja iz Zapisnika 6. redne seje Komisije, št. 031-0004/2020-87, z dne 18.6.2021. Naveden zapisnik komisije je bil pravočasno poslan vsem svetnikom Občinskega sveta Občine Radenci kot gradivo za 22. redno sejo Občinskega sveta z dne 29.6.2021, hkrati pa je bila z njim seznanjena širša javnost, saj je bil objavljen na spletni strani Občine Radenci. Občinski Svet Občine Radenci je v skladu s poslovníkom imel možnost podaje pripomb na predlog odloka ter podano zavrnitev pripomb, pa na navedeno ni podal nobene pripombe oz. je odlok v celoti brez pripomb potrdil. Navedeno negira naziranje pobudnika referendumske pobude, da je o pripombah odločala 2-članska komisija, saj je o njih na podlagi mnenja Komisije veljavno odločal Občinski svet Občine Radenci.

II.

Župan pri odločanju o pobudi ne sme presojati, ali je pobuda v vsebinskem smislu utemeljena, obrazložena, ipd., mora pa presoditi ali je v takem neskladju z zakonom in Ustavo, ki je ni mogoče odpraviti in kot taka nedopustna. O tem govori tudi sodna praksa in sicer Ustavna odločba opr. št. U-I-85/16-15 in Up-398/16-9. *“Ustavno sodišče je že opozorilo, da se zakonodajni referendum ne sme uporabljati v protiustavne namene (odločbi Ustavnega sodišča st. U-II-3/04 in st. U-II-4/04). Če Državni zbor ali pred njim predsednik DZ ugotovita takšne namene pobudnika, morata po že sprejetem stališču Ustavnega sodišča v okviru pristojnosti, ki jima jih daje ZRLI, preprečiti razpis referenduma.”*

“Na zlorabo pravice mora biti pozoren vsak državni organ, ki mu zakon nalaga odločanje o pravici. Zloraba pravice ne more uživati pravnega varstva. To zavezuje tudi predsednika DZ, ko mora odločiti, ali je na podlagi prvega odstavka 16.a člena ZRLI vložena pobuda volivcem v skladu z zakonom. Presoja, ali je v skladu z zakonom, vsebuje tudi to, da mora nedvomno preprečiti očitne zlorabe te pravice, na kar je Ustavno sodišče opozorilo že v odločbah st. U-II-3/04 in st. U-II-4/04.”

Glede na smiselno uporabo določb ZLRI v postopkih po ZLS, zgoraj citirano v enakem obsegu velja tudi v predmetni zadevi.

Ob upoštevanju zapisanega, je pobuda volivcem za razpis referenduma z dne 13.07.2021 v vsakem primeru nedopustna, saj vsebuje protiustavno vprašanje. Pobuda namreč zahteva, da bi volivci na referendumu odločili ali naj se ne uveljavi Odlok, št. 031-0001/2021-13, z dne 30.6.2021. Navedeni odlok spreminja ime ulice, ki se je do sedaj imenovala Titova cesta. Gre za odpravo ustavne neskladnosti, saj je ime Titova cesta protiustavno. O tem je v podobni zadevi že odločalo Ustavno sodišče RS, in sicer v zadevi opr. št. U-I-109/10 z dne 3.10.2011, v katerem je Ustavno sodišče odločilo, da je poimenovanje ulice “Titova cesta” neustavno. Župan pri tem poudarja, da v okoliščinah konkretnega primera, dejstvo, da se sporna ulica od leta 1979 že imenuje Titova cesta, ne pomeni bistvene razlikovalne okoliščine, da bi bilo tovrstno poimenovanje ustavno skladno in dopustno (v zadevi opr. št. U-I-109/10 je bilo poimenovanje naknadno).

Kot je zapisalo Ustavno sodišče v navedeni odločbi *“Titovega simbolnega pomena ni mogoče razcepiti in upoštevati le pomena ravnanj, ki jih lahko pripišemo njegovi zgodovinski vlogi in osebnosti. Poimenovanje ceste po Josipu Brozu Titu kot simbolu jugoslovanskega komunističnega režima je mogoče razumeti kot podporo ne le njemu kot zgodovinski osebnosti oziroma njegovim posameznim dejanjem, temveč kot podporo celotnemu zgodovinskemu obdobju njegove vladavine in tej vladavini kot taki. Zato ni pomembno, kaj so mestne oblasti želele doseči z uvedbo Titove ceste oziroma katere cilje so zasledovale,*

pomembno je, da je izpodbijani Odlok mogoče objektivno razumeti kot priznanje nekdanjemu nedemokratskemu režimu.”

Po oceni župana se je v predmetni ustavni odločitvi Ustavno sodišče opredelilo, do osebnosti Josipa Broza Tita. Ni mogoče razumeti osebnost Tita na način, da ena osebnost velja samo takrat, ko gre za imenovanje novih cest, drugače pa razumeti osebnost Tita, ko gre za preimenovanje ulic, ki nosijo njegovo ime. Pozitivno in pravično pravo druge razlage ne more poznati.

Gre za za simbolni odmik ter gesto neodobravanja nekdanjega režima SFRJ. Toliko bolj v luči opisanega, da so kot rečeno tudi na sporni ulici potekale borbene aktivnosti za spremembo državne ureditve, osamosvojitve Slovenije, v kateri je prišlo celo do izgube življenja lokalnega prebivalca teh krajev. In toliko bolj upoštevaje, da so bili iz območja Občine Radenci prisilno izseljeni določeni prebivalci, prav zaradi nekdanjega režima SFRJ in neposrednega ukaza Tita.

Poleg tega je potrebno upoštevati stališče zavzeto v Resoluciji Evropskega parlamenta z dne 2. aprila 2009 o evropski zavesti in totalitarizmu. V teh resolucijah je poudarek predvsem na spominu in izkazovanju spoštovanja konkretnim usodam posameznikov, ki so v totalitarnih režimih, kamor sodi tudi komunistični režim pod vodstvom Josipa Broza Tita, na lastni koži izkusili kršitve človekovih pravic v kazenskih ali drugih postopkih oziroma sta jim bili zaradi protipravnega trpljenja bližnjih povzročeni huda žalost in bolečina. Žrtvam vseh totalitarizmov morajo oblastni organi na vseh ravneh izkazovati, če že ne aktivno sočutje, razumevanje in priznanje za njihovo trpljenje, pa vsaj pasivno spoštovanje z opustitvijo ravnanj, ki so nezdržljiva s temeljnimi ustavnimi vrednotami in za katera je mogoče vnaprej predvidevati in pričakovati, da bodo povzročila novo prizadetost. Tudi v Občini Radenci je bilo umorjenih, nasilno izseljenih in mnogim nasilno in protipravno odzvetu premoženje.

Da se je v Občini Radenci aktivno pristopilo k tovrstnim aktivnostim, je zato kvečjemu vredno pohvale in bi nasprotno stališče pomenilo poveljevanje nekdanjega sistema SFRJ in priznanje totalitarnemu režimu Josipa Broza Tita. V Sloveniji, kjer se je razvoj demokracije in svobodne družbe, ki temelji na spoštovanju človekovega dostojanstva, začel s prelomom s prejšnjo ureditvijo, pri čemer je ta prelom jasno razviden tudi na ustavnopravni ravni (najprej z ustavnimi amandmaji k ustavi Socialistične republike Slovenije, nato pa še s sprejetjem Temeljne ustavne listine (TUL) in Ustave kot temeljnih ustavnih dokumentov), je oblastno poveljevanje komunističnega totalitarnega režima s poimenovanjem ceste po voditelju tega režima protiustavno.

Na to nas poziva Resolucija Evropskega parlamenta z dne 19. septembra 2019 o pomenu evropskega zgodovinskega spomina za prihodnost Evrope (2019/2819(RSP)).

Evropski parlament, našteva osnove za sprejete dokumente, med njimi in ob upoštevanju člena 132(2) in 132(4) Poslovnika,

1. ker sta spomin na žrtve totalitarnih in avtoritarnih režimov ter priznavanje in zavest o skupni evropski dediščini komunističnih, nacističnih in drugih diktatorskih zločinov osrednjega pomena za enotnost Evrope in njenih ljudi ter za krepitev odpornosti Evrope na sodobne zunanje grožnje;

5. poziva vse države članice EU, naj jasno in načelno izrazijo svoje stališče glede zločinov in agresivnih dejanj, ki so jih zagrešili totalitarni komunistični režimi in nacizem;

18. ugotavlja, da so v nekaterih državah članicah še ohranjeni spomeniki in obeležja (parki, trgi, ulice itd.), ki povičujejo totalitarne režime, kar vodi k izkrivljanju zgodovinskih dejstev o posledicah druge svetovne vojne ter k propagiranju totalitarnih političnih sistemov.

Evropski parlament nas torej poziva, da spremenimo spomenike in obeležja, parke, trge, ulice. Župan nima druge možnosti ob spoštovanju volje Evropskega parlamenta, vsaka druga odločitev bi bila v nasprotju z Evropskim parlamentom.

Poimenovanje ulice je tako nedvomno akt, ki nosi visok simbolni pomen in izraža obliko simbolnega ravnanja javne oblasti. Poimenovanje javnih prostorov vselej poudarja pomen pomembnih zgodovinskih dogodkov ali zgodovinskih osebnosti, s tem pa neizbežno tudi poudarjanje oziroma izpostavljanje družbenih vrednot, ki te dogodke ali osebe zaznamujejo.

O protiustavnosti predpisa ali drugega oblastnega ravnanja, ki ima simbolni pomen, je mogoče govoriti takrat, kadar ta simbol z avtoriteto oblasti izraža vrednote, ki so nezdružljive s temeljnimi ustavnimi vrednotami, kot so človekovo dostojanstvo, svoboda, demokracija in vladavina prava. Oblastnega delovanja državnih in občinskih organov, ki ima simbolni pomen, namreč ni mogoče enačiti z izražanjem različnih mnenj in prepričanj posameznikov ali skupin; njihova pravica do izražanja mnenj in stališč, ki so lahko celo nasprotna temeljnim ustavnim vrednotam, je v okviru svobodne in pluralne družbe utemeljena v ustavnih določbah o svobodi vesti in svobodi izražanja.

Nasprotno pri oblastnih organih pri izražanju določenih vrednot ne gre za svobodo izražanja, kajti ta človekova pravica lahko pripada po naravi stvari samo posameznikom in združenjem, ne pa oblasti. Oblast mora vedno ravnati v javnem interesu, pri tem pa mora spoštovati ustavne omejitve, ki izhajajo iz ustavnih načel ter iz človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Ker izražanje vrednot, ki so nasprotne temeljnim ustavnim vrednotam, ne more biti v javnem interesu, presoja ustavnosti oblastnega ravnanja ni podvržena načelu sorazmernosti (tj. tehtanju med javnim interesom in prizadetimi ustavnimi vrednotami), temveč je takšno ravnanje samo po sebi protiustavno.

Morebitna subjektivna občutenja pobudnika in nestrinjanje s preimenovanjem ulice, tako že niti pojmovno ne morejo biti v koliziji z ureditvijo, ki je imanentno protiustavna (tj. s poimenovanjem ulice Titova cesta).

Z referendumom vsem žrtvam sistema, ki ga je vodil Josip Broz Tito povzročamo novo škodo, ponovno postajajo žrtev sistema in jim ponovno dajemo občutek krivice, pa tudi če so v tem času že krivice sodno ali kako drugače odpravljene materialno ali nematerialno. Referendum v tem primeru povzroča nove krivice in nove žrtve. Na drugi strani občani, ki se jim niso godile krivice v SFRJ, ki jo je vodil Josip Broz Tito s tem, da se referendum ne dovoli ne izgubijo nobeno človekovo pravico, ki bi kršilo njihovo dostojanstvo, njihovo ime, izgubijo samo politično pravico odločati.

Simbolna razsežnost Titove ceste je neločljivo povezana s simbolnim pomenom imena Josipa Broza Tita, jugoslovanskega maršala in kasnejšega dosmrtnega predsednika SFRJ. Ime Tito ne simbolizira zgolj osvoboditve ozemlja današnje države Slovenije izpod fašistične okupacije v drugi svetovni vojni, temveč simbolizira tudi povojni totalitarni komunistični režim, ki so ga zaznamovale obsežne in grobe kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin, zlasti v desetletju neposredno po drugi svetovni vojni. Zgodovinska dejstva, zabeležena v številnih dokumentih, listinah in strokovnih zgodovinskih delih, pričajo tudi o izvensodnih povojnih pobojih, političnih kazenskih procesih, eksekucijah prebežnikov na državni meji ter o zlorabah oblasti za ohranjanje enostrankarskega sistema in preprečevanje demokracije. Dejstvo, da je bil Josip Broz Tito vodja nekdanje države, pomeni, da prav njegovo ime v največji meri simbolizira nekdanji totalitarni režim.

Župan zato meni, da kakršnakoli razprava in tehtanje med ustavno neskladnim imenom sporne ceste in pravico do referenduma pobudnika, ne more biti utemeljena in dopustna.

V kolikor bi se prebivalci na referendumu odločali o razveljavitvi Odloka z dne 30.6.2021, bi *de facto* in *de iure* odločali o tem ali naj se ponovno vzpostavi položaj s preimenovanjem sporne ulice. Odlok z dne 30.6.2021 je namreč odpravil stanje, v katerem so bile žrtve jugoslovanskega totalitarnega sistema dnevno izpostavljene spominom na trpljenje in ponižanje. O ponovni vzpostavitvi ustavne neskladnosti ni mogoče odločati na referendumu. Predlagana pobuda volivcem je zato v vsakem primeru nedopustna, saj referenduma s tako vsebino ni mogoče izvesti.

Sklepno:

Ker je izvedba predlaganega referendumu v vsakem primeru po presoji župana v neskladju z Ustavo RS, pri čemer take neskladnosti ni mogoče odpraviti, saj bi se na referendumu odločalo o vzpostavitvi stanja, ki bi kršilo načelo enakosti in pravičnosti. Volivci oziroma posamezni volivci, tudi s stalnim prebivališčem v Radencih, bi odločali o imenu voditelja države, ki jih je pravnomočno obsodilo v prejšnjem sistemu, novo nastala demokratična država Slovenija pa jih je v isti zadevi pravnomočno oprostila zaradi bistvenih kršitev človekovih pravic.

Župan Občine Radenci je tako na podlagi 48. in 47. člena ZLS odločil kot izhaja iz izreka tega obvestila.

Številka: 031-0001/2021-22

Datum: 20.7.2021

 Roman LELJAK,
ŽUPAN OBČINE RADENCI

